

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

תניינא

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות
בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר
שנאמרו במקהלות על ידי
הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת תזריע מצורע

ירושלים עיה"ק תוכב"א
תש"פ לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ו בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעינים הי"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמרים על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת", אשר רובם רואים אור לראשונה כאן בס"ד.

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה

במייל: 8542164@gmeil.com

ניתן להשיג את החוברות
בנקודות המכירה
של י. בלוי בבתי הכנסת

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת תזריע-מצורע

מפתח העניינים

חשיבות הלימוד והעיון בפרשת נגעים / הינוך הבנים מתחיל עוד קודם לידתם / מנהגה של אמו של רבי יהושע בן חנניה / כבוד התורה של רבי עקיבא / כבוד התורה השייך לנו / החשיבות העצומה שבכבוד התורה / חומר ענין כבוד התורה

מפתח חידושי תורה פרשת תזריע

- א. בענין טומאת נגעים ..... יח
ב. בענין טבילת מצורע אחר הסגר ..... יח
ג. בענין וטמא טמא יקרא בשאר טמאים ..... יט
ד. בענין והצורע בגדיו יהיו פרמיום, וראשו יהיה פרוע וגו' ..... כ
ה. בענין וטמא טמא יקרא ..... כג
ו. בענין נגעי בגדים ..... כג

מפתח חידושי תורה פרשת מצורע

- א. בענין טהרת המצורע בשתי ציפורים ועין ארז ..... כו
ב. בענין סמיכות פרשת ואם דל לפרשת מצורע ..... כח
ג. בענין על כמה דברים נגעים באים ..... ל

הלימוד בחוברת זו מוקדש לעילוי נשמת

מסעודה בת חסיבה	אליהו מאיר בן סימי	יפה בת עליה
שמעון בן עליה	יוסף בן אסתר	פיבי בת חסיבה
מסעוד בן אסתר	סימי בת חנה	מורגלית בת סימי
יצחק שלום בן צ'לחה חנה	שולמית בת כחילה רחל	יעקב בן עליה

תנצב"ה

לע"נ ה"ה שמואל (רענן) ז"ל בן חנה נוסרת תחי'

חשיבות הלימוד והעיון בפרשת נגעים

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן בכמה הערות שבפרשת השבוע.

השבוע יש לנו שתי פרשיות, תזריע מצורע. ויש הרבה שכשמוגעים לפרשות האלו, לא יודעים מימינם ומשמאלם, מהו ספחת, פסיון, אדמדמת או ירקרקת. וכל אחד צריך לפחות פעם אחת ללמוד את הפרשיות האלו כמו שצריך עם ביאור, ויקנה בהם ידיעה לכל ימי חייו. כאשר מסתכלים על הפסוקים מלמעלה, מבחוץ, זה נראה דברים קשים, אבל באמת מי שינסה ללמוד עם פירוש רש"י, וכן בספר תורה תמימה גם יש כמה הקדמות לבאר את הדינים הללו, יראה שזה לא קשה. והגם שלא ידע את כל הפרטים, אבל לפחות יבין את כללי הדינים.

ובמדרש משלי (פ"י) מבואר שיש תביעה מיוחדת על האדם שילמד ויעסוק בענינים הללו, בתורת כהנים, פרשת זבים ופרשת נגעים.

חינוך הבנים מתחיל עוד קודם לידתם

בתחילת הפרשה: וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דוותה תטמא. וביום השמיני ימול בשר ערלתו.

רבותינו גילו ולמדו מפסוק זה הרבה יסודות.

היסוד הראשון הוא מאימתי מגיע זמן חינוך הבנים. מספרים שמלך גוי נפגש פעם עם אחד מגדולי ישראל, והמלך דיבר הרבה עם אותו חכם והתפעל הרבה מחכמתו המופלגת ומהסבריו הבהירים. בתוך הדברים שאל המלך את היהודי, אמור לי, מתי מגיע ומתחיל אצלכם גיל חינוך? אצלנו, אמר הגוי, זה מתחיל בערך בגיל שש או שבע. נכון, אם באמת מחנכים זו עוד שאלה.. אבל הגיל מתחיל אצלנו אז. אצלכם מתי? אמר לו אותו חכם, אצלנו החינוך מתחיל עוד לפני שהתינוק נולד, כי היסודות לחינוך של הילדים תלויים בבעל ובאשה.

ובמסכת כלה (פ"ב) אמרו רבותינו, שמעשה בתינוק עז פנים אחד שהלך בדרך גלוי ראש, פעם היה דבר זה עזות פנים שאין כדוגמתה, כיון שכל ישראל היו הולכים לבושים כפי הראוי, ולא היו כאלו שהלכו בגילוי ראש. אותו אחד היה עז פנים, והתהלך בחוץ בגילוי ראש. נחלקו עליו חכמי ישראל מהו, רבי אליעזר אמר: ממזר, ורבי יהושע אמר: בן הנדה, ורבי עקיבא אמר זה וזה. שאלו את רבי עקיבא, היאך העזת לומר שלא כדברי רבותיך וחבריך? - אמר להם אני אברר, ואכן יש שם אריכות דברים במדרש שרבי עקיבא הלך ובירר, וצדקו דבריו. וחכמי ישראל התפעלו מאד ממה שרבי עקיבא ידע את זה, עד שאמרו 'ברוך שגילה סודו לעקיבא בן יוסף', 'סוד ה' ליראיו'. הנה, צדקו דבריו של רבי עקיבא.

הנה לא אמרו על אותו תינוק שהוא רשע, אלא תלו את זה בדברים אחרים, שבא מביאת איסור. ופירוש הדברים, מהיכן בא לילד אותה עזות פנים? מהאבא ומהאמא שלו. הכל תלוי בזה.

יש מי שדורש מבנו שיכבד אותו, ומבקש שיעשה את כל צרכיו. אבל באמת הכל היה תלוי בו. אם אתה השתדלת בעצמך כדי שלבן שלך יהיו מידות טובות, זכית. אבל אם לא, מה אתה מבקש ממנו? אתה אשם בזה! הרי, כמו שלימד רבי ישראל מסלנט זצ"ל, אם היסוד עקום, כל מה שתבנה עליו יהיה עקום עוד יותר. אחד שרוצה לבנות בית וטעה בחשבונו ובנה את היסודות בצורה קצת עקומה, עכשיו כל קומה וקומה שיוסיף לבנות הלאה, לא די שזה לא יתיישר, אלא העקמימות תתרבה עוד והשיפוע יגדל.

ולכן כדי שהילדים יהיו מתוקנים, בראש ובראשונה ההורים צריכים להיות מתוקנים. וזו הסיבה שמיד אחרי הפסוקים האלו של 'אשה כי תזריע', מתחילה הפרשה של 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת'. ולכאורה הוא אינו מובן, מה פשר הסמיכות בין הפרשיות?! הענין הראשון עוסק בענין משמח, הנה, נולד עוד תינוק, ויש לו ברית מילה. ולמה זה מתחילים מיד אחרי זה פרשת נגעים? - אבל אכן כן. לומר לך, אם אתה רואה נגעים בבן, דע לך שזה בסיבת האב והאם שלו.

וקבלה בדינו ש'צרעת' אין הכוונה דווקא לצרעת גופנית כמו מה שמפורש בתורה שיש לו נגע על הבשר וכדומה. הראיה היא, שהרי אמרו רבותינו (ויקרא רבה פרשה יז, ועיין ערכין טז.) על עשרה דברים נגעים באים, על גסות הרוח ועל לשון הרע ועוד, והנה צא וראה ברחובה של עיר, שיש אנשים שהיה ראוי שיבואו עליהם כל הנגעים שיש במסכת נגעים, לפי כל הפירושים והדעות... ואף על פי כן אנחנו לא רואים עליהם שום נגע, ועור בשרם כעור תינוק. וכי דברי רבותינו פלסטר? היכן הנגעים שלהם? אך הביאור בזה הוא כי צרעת היא לאו דווקא צרעת בגוף, כי יש צרעת חמורה וגרועה עוד יותר, והיא הצרעת שנשמתו של אדם. מי שמקבל צרעת בגוף, הוא עוד בעל מעלה קצת, שחסים עליו מן השמים והוא מקבל רק צרעת בגוף. אבל יש גרוע מזה, כאשר הנשמה, המבנה הפנימי של האדם, רקוב מושחת ומצורע, וזה הגרוע מן הכל.

וזהו היסוד הראשון שאנחנו לומדים כאן בפרשה. הכל הולך אחרי האב והאם. מי שטרחו שהכל יתחיל בקדושה ובטהרה על הצד היותר טוב, אז באמת יכולים האב והאם להיות שמחים בחלקם ובעמלם, 'עמלנו אלו הבנים', וירונו נחת בשני עולמות. אבל מי שלא עשה כן, כמה עגמת נפש יכול לצאת להם מזה, כאשר אחר כך הבנים שלהם מרוויים אותם מורות כלענה. וכי קלה היא זו מה שאמרו רבותינו (ברכות ז): 'קשה תרבות רעה בביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג'? ואין זו מליצה, אלא באמת הוא כך, שבן שסר מדרך התורה

והמצוות ועושה כל מיני מעשים אשר לא ייעשו, זה בשביל ההורים כמו מיתה יומית, והאב שרואה את זה עיניו כלות ולבו חלל בקרבו.

מנחה של אמו של רבי יהושע בן חנניה

על כן צריכים לשים לב על זה, שהחינוך מתחיל עוד קודם לידת הבן. במשנה במסכת אבות (פ"ב מ"ח) כתוב על רבי יהושע, רבי יהושע בן חנניה שהיה רבו המובהק של רבי עקיבא, "אשרי יולדתו". מה פירוש התואר הזה? מביא רבי עובדיה ברטנורא מהירושלמי במסכת יבמות (פ"א ה"ו), שכשאמו של רבי יהושע היתה מעוברת היתה הולכת לבתי הכנסת כדי שהחכמים יברכו ויתפללו עליו שיהיה בן תורה. וגם היתה הולכת לבתי מדרשות כדי לשמוע את קול התורה, והקול ששמע עם לידתו היה קול התורה. וזה עמד לו להתגדל בתורה, עד שכינו אותו "חכימא דיהודאי" (בכורות ח: ועיין חגיגה ה' ב'), ולכן אמרו "אשרי יולדתו". כי הכל בא מכח אמו.

יבוא אחד ויאמר, מה ענין יש שאשה מעוברת תלך לבית המדרש? וכי התינוק במעי אמו יכול לשמוע תורה ולהבין את התורה? אבל באמת הכלל בידנו הוא, שכל דבר רוחני עושה רושם. כל ענין רוחני משפיע, גם על התינוק במעי אמו. ואין לך דבר רוחני שפועל יותר מכח התורה.

הגאון בעל הדברי חיים מצאנו עבר פעם ליד איזה בית, ונעמד שם. שאלו אותו, כבוד הרב, מה אתה עומד כאן? אמר להם, אני מריח כאן ריח גן עדן. ניסו להריח, ולא הריחו כלום.. אמר להם הדברי חיים, אני אומר לכם שאני מריח ריח גן עדן, תלכו ותחקרו ותבררו על מה ולמה. הלכו ושאלו, ואכן התברר שהבית הזה היה ביתו של בעל המגן אברהם על השלחן ערוך. ועל אף שכבר עברו כשלוש מאות שנה מאז, נחקק לדורות כח הקדושה של לימוד התורה שהיה המגן אברהם עמל ויגע שם בתורה בטהרה ובקדושה ומתוך עניות גדולה^א, בקירות הבית.

וזהו מה שעשתה אמו של רבי יהושע בן חנניא, עוד כשהיה עובר במעי אמו. היא לא הלכה כל שני וחמישי לעשות אולטרה סאונד כמו שעושים היום שיהיה שנים מקרא ואחד תרגום.. לא. היא טרחה והלכה לחכמי ישראל שיתפללו ויברכו את בנה שיהיה גדול בתורה ומתוקן במידות, ותפילות וברכות בודאי משפיעות ועוזרות.

א. בספר עלי תמר על ירושלמי שקלים (פ"ב ה"ה) מביא שהמגן אברהם היה עני מופלג, ואפילו כסף לקנות נייר לא היה בידו. לכן היה כותב לפעמים בפחם על הקיר, ורק לאחר זמן כשהיה משיג נייר מגליונות ספרים שחתכו כורכי ספרים היה מעתיק את זה לשם. עש"ב.

וראיתי לשנים מגדולי ישראל, האור שמח בספרו משך חכמה (דברים ל"א י"ב) ורבינו יוסף חיים בספרו בן יהודע (הגיגה שם), שכיוונו לאותו יסוד. בגמרא במסכת חגיגה (דף ג.) מובא מעשה בשני חכמי ישראל שהגיעו לרבי יהושע, ושאל אותו מה חידוש התחדש בבית המדרש? אמרו לו אנו תלמידיך, וכי אנחנו נאמר חידושים לכבוד הרב? אמר להם, אף על פי כן, אין בית המדרש בלא חידוש, שכן בכל יום ויום שעמלים בתורה, מוצאים בה חידושים חדשים, וכמו שנאמר (תהלים קיט, יח) 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך'. אמרו לו שרבי אלעזר בן עזריה היה יושב ודורש בפרשת הקהל, הפרשה שפעם בשבע שנים בחג הסוכות באים כל ישראל לבית המקדש והמלך יושב וקורא בספר משנה תורה. ואמר רבי אלעזר, אנשים באים ללמוד, הם באים כדי לקבל את התורה. נשים באות לשמוע, הרי נשים לא מצוות ללמוד תורה, אבל באים כדי לשמוע את התורה. מָה למה באים? תינוקות של בית רבן, ילדים רכים וקטנים, בשביל מה מביאים אותם? אלא כדי ליתן שכר למביאייהם. הרי לעלות לירושלים עם כל בני הבית זה טורח גדול, ולכן הצטוו על זה להביא את הטף, כדי שישאל יטרחו בזה ויקבלו שכר.

כששמע את זה רבי יהושע, התפעל ביותר וכך אמר, מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני?

ולכאורה מה ההתפעלות הגדולה של רבי יהושע? אלא, הסבירו רבותינו גאוני ישראל האור שמח ורבי יוסף חיים, זה בדיוק מה שהיה נוגע לרבי יהושע עצמו ומה שגידל אותו. ואמר רבי יהושע, כי כמו שאמר רבי אלעזר שהיו מביאים את הטף כדי ליתן שכר למביאייהם, כך אמי היתה לוקחת אותי לבתי מדרשות כדי שאשמע את קול התורה.

וזהו שאמרו 'אשה כי תזריע וילדה זכר', זכר בגמטריא ברכה כמו שאמרו המפרשים (פירוש המיוחס לרא"ש תזריע, כלבו סימן קכב), וזהו זכר השלם, שבא וככרו עמו (נדה לא:). מה הכוונה זכר וככרו עמו? לאו דווקא כבר גשמי, כי אם התורה, כמו שאמרו 'לכו לחמו בלחמי - זו התורה' (בראשית רבה פנ"ד ס"א). ואיך מגיע כזה זכר? - על ידי 'אשה כי תזריע', עוד קודם גיל שש ושבע, כבר מאז הלידה ועוד קודם לכן, כבר אז צריכים לדאוג שהכל יהיה כשורה בקדושה ובטהרה על דרך התורה והיראה.

וכמובן אחרי זה, כשהילדים גדלים, כמה צריך להקפיד על החינוך. היצר הרע מוצא דרך להתגנב בהרבה הרבה אופנים, וצריך מאד להשגיח על חינוך הבנים. לפעמים אדם מביא קסטה (קלטת) לביתו, והמנגינות והשירים שיש שם מגיעים ממקומות לא טובים. וכן יש כל מיני עיתונים פסולים, מינים ממינים שונים, והצד השווה שבהם שכולם נגעים. אדם צריך להזהר בכל הדברים האלו, ואסור לו לומר סוף סוף זה חצי כשר, או רוב כשר, ואולינן בתר רובא.. חלילה. כל דבר קטן זה סכנה גדולה, ואם אדם מקל ראש בדברים האלו הלב

נפגע, ואחרי זה לא מבינים למה יש התקררות באמונה וירידה בקיום המצוות. הרבה זהירות צריכים בזה.

וכן טוב לאדם שישב בביתו וילמד בקול. משתי סיבות זה טוב. גם זה טוב שישמעו בני הבית ויראו אותו יושב ולומד, וזה מועיל לחינוך הבנים יותר מכל שיחה אתם, כי ההשפעה של החינוך בדוגמה אישית כאשר הבן רואה את אביו יושב עם ספר בלילה ולומד, היא הגדולה ביותר והיא שתכנס לו לעצמות². וגם זה טוב שישמעו אותו קורות ביתו של אדם המעידים עליו בשעת דינו (חגיגה טז).

ובפרט עכשיו שאנחנו נמצאים בימי ספירת העומר, ימי ההכנה לחג השבועות, ועינינו נשואות לאותו יום גדול ונורא, יום מתן תורה. בגמרא אמרו (פסחים סח:), אמר רב יוסף, אילולי ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא. כל המציאות של כלל ישראל נבנתה מהיום הזה של מתן תורה, כי בלי זה מה ההבדל בין האומה שלנו לאומה אחרת? הרמב"ן בדרשה תורת ה' תמימה כותב, דע לך שבלי התורה אין בין האדם ולחמור שהוא רוכב עליו ולא כלום. כל ההפרש שיש בין אדם לחמור, כל החשיבות שיש לנו על חיות השדה ועל אומות העולם, היא מכח התורה הקדושה.

כבוד התורה של רבי עקיבא

בהמשך הפרשה (פרק יג פסוק לז), על הפסוק "ואם בעיני עמד הנתק ושער שחר צמח בו נרפא הנתק טהור הוא וטהרו הכהן", מדבר האור החיים הקדוש בפלפול בעניני טומאה וטהרה, ובתוך דבריו הוא כותב יסוד שלא נוגע לכל הפלפול, והוא יסוד גדול לכל התורה כולה.

וזה לשונו שם: **ראיתי ליישב מאמרי רבותינו ז"ל, שבמקום אחד אמרו (ויקרא רבה כב, א) שלא היה דבר שלא נמסר למשה בסיני ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. וכך הוא גם לשון רבותינו בירושלמי במסכת פאה (פ"ב ה"ג), והכוונה שמשה שקיבל תורה מסיני, קיבל את כל התורה כולה, וכל מה שתלמיד עתיד לחדש ולהוסיף בתורה, גם את זה משה רבינו ידע וקיבל. ולעומת זה, אמרו במקום אחר (במדבר רבה יט, ו) שרבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה, וכן כמה מאמרים שדומים לזה. ולכאורה הדברים תמוהים ונראים כסותרים זה לזה,**

ב. שמעתי מרב אחד ששמע מזקנה אחד, שאמרה שהיא לא תשכח את המנגינה הערבה שהיתה שומעת מאביה כאשר היה קם בכל לילה בחצות ויושב ולומד בערגה. היא אמרה, שזה מה שליווה אותה כל חייה, מילדותה ועד זקנותה, וזה נתן לה את הכח לעבור את השואה. זה היה ה'חמין שסכו אותה בקטנותה ועמדו לה לגדלותה' (חולין כד:).

שמצד אחד אתה אומר שמושה ידע הכל, ומצד שני מבואר שהיו דברים שהוא לא ידע. וגם מצד עצמו הדבר קשה, וכי הייתכן שהיו דברים שמושה רבינו לא ידע ואחרים כן ידעו? הרי כל התורה ממושה הגיעה ועל שמו היא נקראת, כמו שאומר הנביא מלאכי (ג, כב) 'זכרו תורת משה עבדי'.

אומר האור החיים הקדוש, ונראה כי יישוב המאמרים הוא כי הן אמת שכל דבר תורה נאמר למשה ואין חכם יכול לדעת יותר ממה שידע משה רבינו. זה מושכל ראשון ודבר ברור, שלא יתכן שיהיה משהו מהתורה שלא ידע אותו משה רבינו. יותר מזה, אומר האור החיים, והגם שתצרך כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה, תקח את כל חכמת התורה שיש בקרב ישראל מיום שנתנה התורה בו' בסיון שנת ב' אלפים תמ"ה, לפני למעלה משלשת אלפים שנה, ועד ביאת גואל צדק במהרה, אין חידוש שלא ידע משה רבינו. אם כן מהו שאמרו שרבי עקיבא דרש מה שלא ידע משה? - רק ההפרש הוא, כי משה נתן לו ה' תורה שבכתב ותורה שבעל פה, משה קיבל את הכל. והנה האדון ברוך הוא בחכמתו יתברך רשם בתורה שבכתב את כל התורה שבעל פה שאמר למשה, כמו שאמרו 'ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא' (עיין תענית ט' א' ועוד). כל התורה שבעל פה כלולה ורמוזה בתורה שבכתב. אבל לא הודיע למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שבכתב.

ממשיך האור החיים: וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה, שיישבו ההלכות שנאמרו למשה בסניי והסודות והדרשות כולם יתנו להם מקום בתורה שבכתב. זה כל עמל בני ישראל במשך כל הדורות כולם עוד מדורות רבותינו התנאים, למצוא היכן רמוזה התורה שבעל פה בתוך התורה שבכתב. ולזה תמצא שבאו התנאים וחיברו תורת כהנים על ספר ויקרא, וספרי, על ספר במדבר ודברים ומכילתא על ספר שמות, וכל דרשתם בכתובים אינם אלא על פי ההלכות והלבישום בתורת ה' תמימה שבכתב.

ובאמת רואים את היסוד הזה בדברי רבותינו, שלקחו רבותינו את הפסוקים, ובהם הם רמוזו את כל הדרשות, כל הלימודים וכל ההלכות שבתורה שבעל פה. ואחריהם ועד היום הזה זו היא עבודת הקדש בני התורה לדייק המקראות וליישבם על פי המאמרים שהם בתורה שבעל פה, וזו היא עבודת התורה הנקראת ארץ החיים.

מסיים האור החיים: וענין זה לא נמסר למשה כולו לדעת כל תורה שבעל פה היכן היא כולה רמוזה בתורה שבכתב, ולזה אמרו שהיה דורש רבי עקיבא דרשות שלא ידע משה. כי אין הכוונה שלא ידע משה עיקרון של דברים, הלא ממנו הכל אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אלא שלא ידע סמיכתם ודיוקם היכן רמוזים בתורה, ורבי עקיבא ידע סמיכתן ודקדוקן היכן רמוזין בתורה.

וזהו מה שאומרת הגמרא במנחות (דף כט:): שהיה רבי עקיבא יושב ודורש על כל פסוק ופסוק ועל כל תג ותג תילי תלים של הלכות. לכן אומר התנא בסוף מסכת סוטה (דף מט:), **משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה**. מדוע? - פירש רש"י, כיון שרבי עקיבא היה רב גובריה והיה מיוחד בזה שהיה יושב ודורש כל תג ותג בתורה ומראה שאין אות אחת יתירה או אות אחת חסרה בתורה כולה, וזהו כבוד התורה, שרואים את השלימות העצומה שיש בתורה, שאין דבר שלא רמוז ולא כלול בה, ואין בה דבר לבטלה.

האור החיים מדגיש וכופל את דבריו פעמיים, שזו היא עבודת הקדש על בני התורה מאז יום מתן תורה ועד היום, לדייק את המקראות וליישב אותם על פי התורה שבעל פה, וזהו כבוד התורה.

כבוד התורה השייך לנו

אנחנו לפי ערכנו איננו יכולים למצוא דברים שבתורה שבעל פה היכן הם רמוזים בתורה שבכתב, כי באמת בשביל זה צריך להיות אדם מורם מעם, מי שהקיא חלב שינק משדי אמו והשחיר פניו על התורה, שאז מגלים לו רזי תורה והוא יודע היכן למצוא את

ג. באמת כל החכמות כולם, בכל המקצועות ובכל השטחים, רמוזות ונמצאות בתורה. החסיד רבינו יונה כותב בביאורו על המשנה (אבות פ"ה, מכ"ב) 'הפוך בה והפוך בה דכולה בה', שכל חכמות העולם נמצאות בתורה. וזו אמת לבלי ספק כלל, שכל החכמות וכל הידיעות כלולים בתורה, אלא שכמובן צריכים לזה עמלות עצומה בתורה עד שנפקחים עיני הלומד ומגלים לו רזי תורה ורזי בריאה היכן הכל רמוז ומונח בתורה.

שמעתי מרבתי מעשה שהיה לפני כמאה שנה ויותר, שהיתה מחלה בטחול שלא ידעו לה מרפא. מי שחלילה היה לוקה בטחול, היתה אנושה מכתו ומיתתו קרובה. ומספרים שהיה בן תורה אחד שלמד את מלאכת הרפואה, ופעם הגיע אליו אחד שהיה חולה בחולי הזה. אמר לו הרופא, תראה, לפי מה שאנחנו יודעים בחכמת הרפואה אין מזור לחולי הזה, אבל אני מוכן לעשות לך איזה ניתוח מיוחד שעוד לא עשו אותו מעולם, ואפשר שתהיה לך רפואה בזה. אמנם, אתה צריך להתחייב ולחתום על מסמך שבו אתה פוטר אותי מכל נשיאה באחריות בשל הניתוח.

אמר לו החולה, בסדר. הרי אין לי הרבה מה להפסיד, כי לפי כל הרופאים אין לי תקנה, ולא אכפת לי לנסות את הניתוח החדש שלך, ואפילו אם יש בזה סיכוי קטן אחד לאלף זה שווה לי. עשה הרופא מה שעשה, והחולה הבריא.

מה הוא עשה? - הוציא ועקר את כל הטחול. שאלו אותו אחר כך, מאיפה ידעת שזו היא השיטה וזו היא הדרך להביא לחולה את הרפואה? - אמר להם הרופא הזה, למדתי את זה מהלכה מפורשת, במסכת חולין (דף מ"ב ע"ב) ושלחן ערוך (יו"ד סימן מ"ג) (ועיין סנהדרין כ"א ב.). שם כתוב שאם ניקב הטחול

הרמזים בתורה שבכתב. הן במפורש, הן בדרך נוטריקון, והן בשאר הדרכים והכללים שמסור בדינו שבהם התורה נדרשת.

אף על פי כן, גם אנחנו יכולים לקיים את הענין של כבוד התורה, על פי פשוטו. בשלחן ערוך (או"ח תצג, א) כתוב שבימי ספירת העומר נוהגים קצת מנהגי אבלות, כגון שאין נושאים נשים ואין מתגלחין, והטעם בזה כמו שידוע, הוא לפי שנפטרו תלמידי רבי עקיבא בזמן הזה. בתקופה הקצרה הזו שמאחרי חול המועד פסח ועד ל"ג בעומר, נפטרו ונעדרו מכלל ישראל עשרים וארבע אלף תנאים!

אין מדובר כאן על אנשים רגילים, אלא תנאים קדושי עליון, תלמידיו של רבי עקיבא. הגמרא מספרת (יבמות סב:) שאחרי שקרה מה שקרה ונפטרו כל אותם תלמידי רבי עקיבא, היה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא לחכמים שבדרום, שארית הפליטה תלמידיו של רבי עקיבא, רבי מאיר ורבי יהודה רבי שמעון ורבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב. אלו חמשת התלמידים שנשארו לפליטה, ולהם שנה רבי עקיבא תורה ולימד אותם עד שחזרה כל התורה שבעל פה לדינו, מכח התלמידים הללו. ומי ששונה משניות רואה שכמעט בכל משנה מוזכר רבי מאיר, או רבי יהודה שנזכר במשניות למעלה משש מאות פעמים, ורבי יוסי ורבי שמעון. כולם קיבלו מרבי עקיבא.

- טריפה, ניטל הטחול - כשרה'. ואמרת', אם זה בבהמה, אולי כך זה גם באדם.. ננסה ונראה מה יהיה.. ואכן, הוצאת המרה כולה, פתרה את הבעיה.

ד. הגאון מוילנא זצ"ל היה מופלא בדבר הזה, שהיה רומז ומרמז כל התורה שבעל פה בתורה שבכתב. וידוע שלכן כל מה שעשה הגר"א בביאורו על מסכת אבות (מאורות הגר"א), הוא לחשוף ולהראות היכן כל דבר ודבר מדברי רבותינו שבמסכת הזו, נמצא בתנ"ך. שהרי היה הגר"א אומר, למה נקרא שמה אבות [כמו שקראוה רבותינו במסכת בבא קמא], לפי שכל דבריהם שם... וזה לא רק בדברי התנאים במסכת אבות אלא בכל ששה סדרי משנה.

ה. הגמרא לומדת מכאן יסוד, על כוחו של רבי עקיבא. אדם שהיתה לו הישיבה אולי הכי גדולה בעולם, עשרים וארבעה אלף תלמידים וכולם נעדרו בחודש אחד! כל יגיע כפיו, כל מה שריביץ ולימד תורה בישראל לתלמידיו, בתקופה קצרה התבטל. איך אדם אמור להרגיש במצב כזה? להשבר לשברי שברים. אבל רבי עקיבא בא ופתח ישיבה חדשה. כמה תלמידים היו בישיבה החדשה? - חמשה תלמידים. חמישה תלמידים? אפילו קדיש של רבי חנניא בן עקשיא אין לו.. ואף על פי כן, מזה יצאה כל התורה שבעל פה. סתם משנה רבי מאיר, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, סתם תוספתא רבי נחמיה, וכולהו אליבא דרבי עקיבא (סנהדרין פו:). מכל אותם עשרים וארבע אלף תלמידים אין לנו שום שמועה, והכל בא לנו מאותם חמישה תלמידים. ללמד אותך כמה אסור לאדם להתייאש.

ואם אלו היו חמשת התלמידים של רבי עקיבא שנשארו לפליטה, נוכל לדעת ערכם של כל אותם עשרים וארבעה אלף תנאים, תלמידיו האחרים של רבי עקיבא. ומדוע נפטרו כולם בתקופה הזו? הלא 'לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא' (ברכות ה:). ולא מדובר כאן על אנשים פשוטים אלא על תנאים, שהקן בחכמי ישראל יכול היה להחיות מתים (מסכת עבודה זרה י"ב), והרי אם תלמיד חכם אחד נפטר כל בית ישראל שרויים בצער וכולם נפגעים מזה כמו שכתוב (ויקרא י' ו) 'וכל בית ישראל יבכו את השריפה', קל וחומר כשנפטרים עשרים וארבע אלף תלמידים בתקופה קצרה, שאין לנו בכלל את היכולת לשער את הפגיעה הגדולה שהיתה לישראל. על מה ולמה קרה כל זה? אומרת הגמרא, לפי שלא חלקו כבוד זה לזה.

ושמעתו שלא היה זה חשבונות אישיים ונקמנות פרטית, שאחד אומר 'הנה חברי עשה לי כך, ולא חלק לי כבוד המגיע לי, גם אני אחזיר לו'. אלא הם הבינו שעל פי הלכה הם לא צריכים לחלוק כבוד אחד לשני, ואף על פי כן פגעה בהם יד ה', ומתו כולם בזמן הזה של ימי ספירת העומר. ולמה דווקא בזמן הזה הם מתו? כיון שעכשיו עומדים בתקופת ההכנה לקבלת התורה. בכל שנה שבא עלינו לטובה חג השבועות יש בדיוק את אותם ההארות שהיו בזמן מתן תורה, ולכן דווקא בזמן הזה הם מתו, כי הייתכן כדבר הזה שדווקא בזמן הזה שמתכוננים בו לקבלת התורה, לא יחלקו כבוד זה לזה? שכבוד התורה וכבוד תלמידי חכמים יהיה מושפלו? ואפילו שלפי דעתם הם צודקים, עדיין מכלל דין שמים לא יצאו.

וזה הכבוד תורה השייך לנו. אנחנו לא יכולים להרבות בכבוד התורה כמו שעשה רבי עקיבא שהיה יושב ומרמז כל התורה שבעל פה בתוך התורה שבכתב. אבל כבוד התורה כפשוטו, לכבד את התורה, בזה כל אחד ואחד מחוייב ואין פוטר ואין פטור. ובראש ובראשונה אדם צריך להתחיל בזה בתוך ביתו, ישמח האב ביוצאי חלציו, על האב לשמוח שיש לו בן שעוסק בתורה, והוא צריך להיות המאושר עלי אדמות! אם יש לך חתן תלמיד חכם, תכבד אותו!

ו. לא כמו שאמר לי אחד היום, 'היה לי בן שלומד בישיבה, והוצאתי אותו משם כדי שילך לעבוד ויביא כסף לבית'. מזועזע! גם אם יביא כסף לבית, אבל מה עם הנשמה שלו שתלך לאיבוד? ולא רק זו, אלא גם על פי כללי המסחר הוא עשה טעות. למה? הרי הדברים קל וחומר. ומה בן שלא מביא פרנסה לבית, כל הזמן מנצל את אביו ואת אמו, אחד כזה שהביא קצת כסף הביתה, עכשיו יוציא מאבא שלו כסף כל הזמן.. גם עוד מאה שנה יאמר לאבא שלו, אבא, אתה לא זוכר ששנה אחת הייתי פועל והבאתי לך חמישים שקל ישן? עכשיו תעשה לזה הצמדה ותוסיף ריביות... וכך עד זיבולא בתרייתא לא ישכח את זה לאבא שלו..

הגמרא במסכת בבא בתרא (דף קטז.) שואלת, למה אצל דוד המלך כתוב 'וישכב דוד' ואצל יואב כתוב 'וימת יואב', וכי בחינם חילק הפסוק בלשונו? אומרת הגמרא, דוד שהניח אחריו בן כמותו, את שלמה המלך שעסק בתורה כמותו והרביץ תורה בישראל, כתוב אצלו רק 'וישכב', כי אין זו נקראת מיתה

אל תאמר, 'כמה קשה לי לפרנס אותו, כמה חבל שבחרתי בו ולא לקחתי לבתי איזה נגר או סנדלר'.

הגמרא מספרת (מכות כג.) עובדות מפליאות איך היה כבוד חכמים. המלך יהושפט כשהיה רואה תלמיד חכם היה רץ לקראתו, מחבקו ומנשקו וקוראו 'אבי אבי'. היאומן כי יסופר? מלך ישראל! שכולם חייבין בכבודו וכולם תמיד רצים לקראתו! אבל יהושפט רץ לקראת תלמידי חכמים, מפני כבוד התורה.

החשיבות העצומה שבכבוד התורה

הפלא יועץ (ערך כבוד חכמים) מאריך בספרו בהפלגה על הכבוד שצריך לכבד תלמידי חכמים, והוא לא מדבר שם על אחד כזה שהוא כבר גאון הגאונים, אלא אפילו 'תלמיד מתחיל בדרכי הלימוד', גם אותו צריכים לכבד. ומדוע? - כי כבוד התורה מוליד הרבה תורה. שמעתי מרבתי שבכמה מקומות שבהם היה כבוד התורה מרובה, גם לימוד התורה היה שם מרובה. אבל באותם המקומות שנחלש כבוד התורה, גם לימוד התורה עצמו נחלש. ועיין לחסיד רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה (ש"ג אות קמ"ז - קמ"ט ואות קנ"ה).

וזה דבר פשוט, כי כאשר אדם רואה שיש כבוד לתורה, הוא מבין שזה יקר וחשוב, והוא אומר לעצמו גם אני רוצה שהבנים שלי יהיו גדולים בתורה, וגם אני רוצה להתחזק יותר בעסק התורה. אבל כאשר הוא רואה שיש ערכים אחרים, נכבדים יותר מן התורה חלילה, אז הוא אומר לעצמו למה אני צריך להתעסק עם התורה, למה אני צריך שהבן שלי יהיה בישיבה? עדיף לי שילך לעבוד ויביא פרנסה לבית.

וכמה טעות היא זו. שמעתי מעשה על החתם סופר זצ"ל, שפעם היה עגלון בעיר שפרנסתו היתה תמיד מהסוס שלו, ויום אחד נפל הסוס ומת. מת בעת מילוי תפקידו.. העגלון שראה את סוסו מת, חשכו עיניו. חשב מה יעשה, והחליט לרוץ לרב, אולי הוא יעזור לו. הגיע אל החתם סופר כשכולו צועק ובוכה, כבוד הרב, תושיע אותי. שאל אותו החתם סופר, מה קרה? אמר העגלון, המפרנס שלי מת! החתם סופר שמע את זה והזדעזע כולו: המפרנס שלך מת? הקב"ה חי! מה מת?! לא.. אמר העגלון, הסוס שלי מת..

אלא שכיבה ארעית. אבל יואב שלא הניח בן כמותו, מי שלא משאיר בן שממשיך בתורה מצוות ומעשים טובים כמותו, הרי זה בגדר 'מיתה'. ובמדרש בראשית רבה (פמ"ט ס"ד) תנא רבי שמעון בר יוחאי אומר כל מי שיש לו בן ידע בתורה כאילו לא מת ע"ש, דוק והבן היטב.

היה לך בן שיושב ועוסק בתורה, שזה כל ההמשך שלך, והוצאת אותו משם לצורך פרנסה? כמה טפשות יש בה.

וכי הסוס הוא המפרנס? למי שחושב כך יש שכל של סוס.. אז מה אם הסוס מת? אבל המפרנס שלך, הקב"ה, חי! וכי חסרות לו דרכים להביא לך פרנסה וישועה? לשלוח את הבנים כדי להביא פרנסה לבית? איזו טפשות היא זו.

וזה הענין של כבוד התורה. כאשר יש כבוד לתורה ואדם מכבד את התורה ומייקר אותה, אז הוא דואג שהבנים שלו יגדלו על ברכי התורה והיראה. ובאשר לפרנסה? הרבה דרכים למקום להביא לך את הפרנסה שלך. ואדרבה, בזכות התורה אתה חי, וכמו שהכתוב אומר 'ונשאתי לכל המקום בעבורם', בעבור מי? בעבור שיש שם אחד שיושב ועמל בתורה (סנהדרין צט:). אם יש אחד שיושב ומונח בארבע אמות של הלכה, הגם שהוא לא ידוע ולא מכירים אותו אבל הוא עמל בתורה בפניה שלו, ביגיעת התורה ועמלה שלו הוא ממש כצינור של חיים לכל המקום.

במסכת תענית (כ"א ב') יש עובדות מפליאות על זה. אחד החכמים בזכות שהיה יושב ועוסק בתורה אף פעם לא פרצה באזור שלו שריפה. במקום אחר היה תלמיד חכם, ובזכותו אף פעם לא היתה מגיפה בעיר. גם כאשר היתה פורצת מגיפה בעולם ועוברת מעיר לעיר וממחוז למחוז, על העיר שהוא היה נמצא בה היא היתה מדלגת. למה? בזכות התורה שלו.

עכשיו שאנו נמצאים בימי ההכנה למתן תורה, צריכים לחזק ולהתחזק בענין הזה של כבוד התורה. וכאמור, הגם שאנחנו לא יכולים לקיים את כבוד התורה שעשה רבי עקיבא כמו שכתב האור החיים הקדוש, עדיין יש לנו את כבוד התורה שלנו, בו אנחנו מצוויים. וכלשון הרמב"ם ז"ל ראש הלכות תלמוד תורה: "ללמוד תורה ולכבד מלמדיה ויודעיה".

חומר ענין כבוד התורה

רבינו יונה (השער השלישי) מחלק מדרגות מדרגות בחומר האיסורים. למשל, יש אחד שהוא מזלזל במצוות עשה. כמו שהכרתי אחד כזה, שבנטילת ידים היה זהיר, אבל בברכת המזון שהיא מצוות עשה מן התורה היה מזלזל. למה? - כי הוא שמע שנטילת ידים כהלכתה זה סגולה לעשירות. ולא די בזה, אלא שעל כל יד היה נוטל שתי דלים, כי במסכת שבת (ס"ב ב') ושלחן ערוך או"ח (סימן קנ"ח ס"י, ועיין במשנ"ב שם אות ל"ח) כתוב שאם נוטל ידיו עם הרבה מים, זו גם כן סגולה לעשירות.. אבל על ברכת המזון הוא לא שמע שזו סגולה לעשירות, אז אפשר לדעתו להקל.. באמת גם ברכת המזון זו סגולה לעשירות, כמו שנאמר (משלי י, כב) 'ברכת ה' היא תעשיר'. אבל אנחנו לא מקיימים את המצוות בשביל הסגולות, אלא לקיים רצון אבינו שבשמים.

יש אחד שאומר שברכת המזון לוקח לו הרבה זמן, אז הוא מזלזל בזה ומברך אותה כלאחר יד. כמה זמן זה לוקח? שתי דקות? שלוש? - לאכול הוא אוכל שעה שלימה, אבל לברך שתי דקות קשה לו..

על כל פנים, אומר רבינו יונה, יש כאלו שמבטלים מצוות עשה. ויש כאלו שחמורים מהם, שעוברים גם על איסורי לאוין, ולא זו חמור יותר מן העשה, כמו שכתוב בגמרא ביבמות (דף ז.). ויש לאוין מצויין שצריכים חיזוק תמיד, כמו האיסורים של אימוץ הלב, דיבורים אסורים או אכילות אסורות.

יש איסורים חמורים עוד יותר, שיש עליהם מיתה בידי שמים או כרת. וכך רבינו יונה מסדר את סולם העבירות לפי חומרתם, ועולה ממדרגה למדרגה עד שמגיע למדרגה העשירית שהיא הכי הכי חמורה. וזה לשונו שם: המדרגה העשירית, חומר העבירות אשר אין לעושיהם חלק לעולם הבא. זה הכי נורא, כי הרי כל תכלית העמל שלנו לפי ערכנו הוא כדי שכאשר אדם עובר את שמונים שנות חייו ויותר ומגיע לעולם הבא, יהיה לו בו חלק. אבל חלילה יש עבירות שיכולים לגרום שאין לאדם חלק לעולם הבא.

ומי שיראה ידעוץ איך שרבותינו הקדמונים, תנאים ואמוראים, היו דואגים ומפחדים שאולי אין להם חלילה חלק לעולם הבא. הגמרא מספרת (מועד קטן כח.) על רב יוסף רבם המובהק של אביי ורבא, שכשהגיע לגיל שישים עשה סעודה. הזמין את כל השכנים והתלמידים, 'בואו אני עושה סעודה, כי הגעתי לגיל שישים'. שאלו אותו, על מה ולמה לעשות סעודה? הרי כשהגעת לגיל חמישים לא עשית סעודה.. אמר להם, תראו, כל חיי הייתי יושב וחרד אולי אני חייב כרת, עכשיו שבאתי לגיל שישים והתברר לי שאני לא בכלל כרת, נרגעתי ואני שמח על זה ועושה סעודה.

המעשה הזה נוקב את הלב עד בית הללו. אמורא קדוש כמו רב יוסף, על מה חרד כל ימיו? אולי חס ושלום אני חייב כרת. והרי מי חייב כרת?! - מי שעושה עבירה חמורה במזיד, למשל מי שאכל חס ושלום חמץ בפסח או אכל ביום הכיפורים או בעל נדה וכיוצא באלו. וכי על זה חשוד רב יוסף? וכי עלתה בדעתו שנכשל באחד מהדברים החמורים הללו? ואף על פי כן ישב ודאג וכשהגיע לגיל שישים עשה סעודה.

אנחנו דואגים כאלו דאגות? הרי ברור לנו שיש לנו חלק לעולם הבא, ואפילו המשנה (סנהדרין פ"י מ"א) שגורה על לשוננו לסייע אותנו, 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא'.. ויש כאלו שיש להם גם מחשבות ודמיונות הבל, שהם עוד יוכלו לבקש מהקב"ה 'תכניס גם את השכן שלי לעולם הבא בזכותי.. הגם שהוא לא מגיע לו, אבל בזכותי תכניס אותו'..

זהו שאומר רבינו יונה, דע לך שהמדרגה העשירית היא אלו שאין להם חלק לעולם הבא. אחד מהם, הוא המבזה תלמיד חכם. אל לך לחשוב שכל הענין הזה של כבוד התורה

הוא ענין בעלמא, או מצוה קלה. לא. כבוד התורה וכבוד תלמידי חכמים הוא הדבר הכי חמור, יותר ממיתה בידי שמים ויותר מכרת. [ועיין במסכת מגילה (ג' ב') כבוד תורה קא אמרת וכו'].

ומדוע? מסביר רבינו יונה (שער שלישי אות קמו): אמר שלמה עליו השלום (משלי ג, לה), כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון. מה הכוונה 'וכסילים מרים קלון'? ענין קלון - איש נמוך. פירוש, האיש הנקלה והנבל מרים כסילים ומכבד ומשבח אותם, כי יש בכבוד החכמים והישרים תועליות גדולות, ובכבוד הכסילים והרשעים מכשולים רבים ועצומים. כי בהתהדר החכמים ובתתם עליונים דבריהם נשמעים וילוו עליהם העם כולו וידמו למועצתם.

וזה דבר ברור ופשוט, שבכל התקופות, כאשר כלל ישראל היה נשמע והולך אחר עצת גדולי וחכמי ישראל, כלל ישראל עברו אותם בהצלחה. תמיד היו תקופות קשות ותמיד עברו תלאות ושפיכות דמים וגזירות נוראיות, הי"ד, אבל כל עוד היו כלל ישראל נשמעים והולכים אחר דעת החכמים היו מוצאים בשום שכל דרך ופשר דבר וכל גל וגל היו מנענעים לו בראשם. אבל ברגע שסרו והסירו את המושכות מידי גדולי ישראל ונתנו אותם לכסילים, הגיעו לתוצאות קשות והרות אסון, ה' יצילנו.

וזה דבר בדוק ומנוסה, הנראה לעיני כל אחד ואחד. צאו וראו בכל מדינה ומדינה עיר ועיר בכל תפוצות ישראל, בכל מקום שהיתה הנהגה על פי חכם בישראל, עברו שם את כל המשברים ואת כל התקופות בשלום. ידעו איך לגדל את הילדים, איך להשתדל נכון ואיך להצליח. אבל במקום שנשמט כתר ההנהגה מיד החכם ועלה אחד מאנשי הקלון, בזמן קצר הגיעו עד לתחתית.

הוא מה שאומר רבינו יונה, תועליות גדולות יש כשמכבד את החכם, ולהיפך, כשמכבד את הכסיל באים מכשולים רבים ועצומים. ועוד מוסיף רבינו יונה, עוד אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי כה, כו), מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע. כי כאשר ירפוש האדם את המעין ברגליו ידלה מימיו לפי שעה, אחרי כן ישקטו המים ויהיו צלולים כבראשונה, כן הצדיק כאשר הוא מט לפני רשע לא תשפל מעלתו ולא תמעט בעבור זאת, ואם עכור הוא לפי שעה שבע יפול צדיק וקם וישוב לאיתנו וכבודו. כמו מעין שאפילו אם מנסים לסתום את מקום הנביעה שלו, אין זה אפשרי ותמיד בסוף המעין בוקע והמים עולים, כך כבוד החכמים תמיד בסוף יעלה וירום מעלה מעלה. ומסיים רבינו יונה: והמכשולות הנמצאים בכבוד הרשעים רבים וידועים כי יש בכבודם חילול התורה והעבודה, והוא העון המכלה מנפש ועד בשר.

עכשיו שאנחנו נמצאים בימי הספירה, שומה עלינו להתחזק בכבוד התורה. ולא רק שאם רואים עכשיו ברחוב בן תורה צריך לרוץ לחבק ולנשק אותו.. יש דרכים לכבד את

התורה! ובראש ובראשונה הכבוד הוא אצל כל אחד בלבו, שילמד ויבין ויתן את הערך האמיתי לתורה ולתלמידי חכמים, וממילא זה ישפיע גם על ביתו ועל הסובבים אותו, כמו שאמרנו. וכאשר מכבדים את התורה הרבה תועליות יש כדברי רבינו יונה, וה' יזכנו להתחזק בזה.

ז. ראיתי תלמיד חכם שרצה לקיים דברי רבותינו (כתובות קה:) שאמרו הרוצה להקריב בימורים בזמן שלנו יביא דורון לתלמידי חכמים, והרוצה לנסך נסכים בזמן הזה, ישקה לחכמים יין (יומא עא.). ולכן כך מנהגו בכבוד התורה, כאשר הוא נפגש עם בן תורה, הוא מביא לו בקבוק יין. הוא לא עושה חשבון, זה יקר, נביא לו בקבוק סודה.. וגם כשהוא נותן, הוא נותן בדרך כבוד. לא כמו שסיפר לי דודי הג"ר אברהם מונסה זצ"ל על כסיל אחד שבא לחכם ואמר לו, כבוד הרב! באתי לקיים מצוה. אמר לו הרב, מצוה זה טוב. איזה מצוה? אמר לו, תפתח את הפה ואני אשקה אותך יין..

חידו"ת פרשת תזריע

א. בענין טומאת נגעים

ויקרא (י"ג א'): "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, אדם כי יהי בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת" וגו'. וזאת פרשת המצורע והלכותיו.

וה**תבוננתי** בס"ד וראיתי דבר פלא, שהתורה פותחת ואומרת: **"אדם** כי יהיה בעור בשרו" גו', ושם (פסוק י"ח) כתוב: **"ובשר** כי יהיה בעור בשרו" וגו', ושם (פסוק כ"ד) כתוב: **"או בשר** כי יהיה בעורו" וגו', ושם (פסוק כ"ט) כתוב: **"ואיש או אשה** כי יהיה בו נגע" וכו', וכזאת שם (פסוק ל"ח): **"איש או אשה** כי יהיה בעור בשרם", ושם (פסוק מ'): **"ואיש** כי ימרט וגו', **איש** צרוע הוא", ושם (פסוק מ"ה): **"והצרוע** אשר יהיה בו הנגע" עיין שם.

ובל השינויים הללו, שהתורה הקדושה פותחת בלשון אדם, ועוברת לבשר, ואחר כך איש או אשה, ואחר כך רק איש, ובסוף והצרוע, כל השינויים הללו אומרים דרשני, ויש לעיין בדברי המפרשים נ"ע ורשמתי למזכרת.

ב. בענין טבילת מצורע אחר הסגר

ויקרא (י"ג ו'): "וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית, והנה כזה הנגע ולא פשה הנגע בעור, וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר".

ופירש רש"י ז"ל: "וכבס בגדיו וטהר, הואיל ונזקק להסגר נקרא טמא וצריך טבילה".

ומבואר שכל שהמצורע הוסגר, אף על פי שלפי האמת טהור היה שלא נראו בו סימני טומאה, מכל מקום צריך טבילה וכנ"ל.

ובס"ד נתעוררתי להבין דהנה כאן בפרשת צרעת עור הבשר מבואר כנ"ל שכל שנזקק להסגר אף על פי שנתברר דטהור הוא מכל מקום צריך טבילה, וכן הוא גם גבי טומאת נתקים כשנמצא טהור וככתוב שם (פסוק ל"ד): "וראה הכהן את הנתק ביום השביעי והנה לא פשה הנתק בעור וגו' וטהר אותו הכהן וכבס בגדיו וטהר".

והיינו כמו שנתבאר שכל שהוזקק אותו אדם להסגר אזי הוצרך גם לטבילה, וככתוב וכבס בגדיו וטהר.

אבל תמוה שגבי שחין ומכוה שגם שם יש הסגר, כמפורש במקראות, ושם לא הזכירה התורה כלל ענין טבילה, וככתוב שם (פסוק כ"ג): "ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה צרבת השחין היא וטהרו הכהן", וכיוצא בזה שם (פסוק כ"ח) גבי מכוה שאחר שהסגירו ולא פשה הנגע וטהרו הכהן ע"ש.

ויש להבין מדוע כאן גבי טומאת שחין ומכוה לא נזכר ענין זה של טבילה אחר ההסגר וצ"ע.

ג. בענין וטמא טמא יקרא בשאר טמאים

ויקרא (י"ג מ"ה): "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא".

ואמרו רז"ל בספרא שם (פרשת תזריע דיבורא דנגעים פ"ב ה"ט): "וטמא טמא יקרא אומר פרוש. אין לי אלא זה בלבד, מנין לרבות שאר המנוגעים, תלמוד לומר טמא טמא יקרא. או מה זה מיוחד שבראשו נגעו, אף אני אביא את הנתקים שבראשו נגעו, ומנין לרבות שאר המנוגעים, תלמוד לומר טמא טמא יקרא. ומנין לרבות שאר הטמאין, תלמוד לומר וטמא טמא יקרא. ארבה את הטמאים החמורים ולא ארבה הטמאים הקלים. טמא מת וכו' וכל המטמאים את האדם מנין, תלמוד לומר טמא טמא יקרא", ועיין בבבאור רבינו החפץ חיים ז"ל שם (דק"ב ע"ב) שהסביר איך ילפינן לכולהו ע"ש.

ובך פסק הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות טומאת צרעת (פ"י ה"ח): "ולא המצורעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין, כדי שיפרשו מהן, שנאמר וטמא טמא יקרא הטמא מודיע שהוא טמא". [ולא ידעתי מדוע בספר תורה תמימה ויקרא שם השמיט דרשתם ז"ל זו שכל המטמאים את האדם חייבים להודיע לכולם שהם טמאים כנ"ל בספרא ובדברי הרמב"ם ז"ל].

וראיתי לחד מן קמאי, תלמיד הרשב"א ז"ל, הוא רבינו יעקב סקילי ז"ל בספרו תורת המנחה (פרשת תזריע דרשה מ"ד דף ת"ד) שכה כתב: "ומהו זה העון שכל כך עונשו חמור, שהרי כל העבירות עונשן אמור, או מלקות, או מיתה בידי שמים, או כרת, או ארבע מיתות בית דין - אמרו רז"ל זהו עון לשון הרע, שמצינו לו אזהרה בתורה בלאו דכתיב לא תלך רכיל בעמך. ורמז עונשו דוד המלך ע"ה שהוא חמור מכל עבירות שבתורה, שאין עבירה חמורה כעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכת דמים, ועם כל זה עונש לשון הרע חמור משלשתן, שהרי בעבודה זרה לא נאמר אלא חטא העם הזה חטאה גדולה (שמות ל"ב ל"א), ובגלוי עריות נאמר ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת (בראשית ט"ו ט), ובשפיכת דמים נאמר גדול עוני משוא (בראשית ד' י"ג), ואילו בלשון הרע נאמר לשון מדברת גדולות, (תהלים יב ד') מרובה על כולם. וכל זה למה מפני שהיא הורגת שלש נפשות האומרו והמקבלו ומי שנאמר עליו, ומפני כך היה משתלח חוץ לשלשה מחנות, וכן מצינו לו רמז בתורה השמר בנגע צרעת וגו' וסמך ליה זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים וגו', וכן הכתוב אומר זאת תהיה תורת המצורע, המוציא שם רע.

ומפני זה ציוה הקב"ה ועל שפם יעטה, לומר ראו כי פיו ולשונו גרמו לו כל זה. וכן עשה בנחש מפני לשון הרע שסיפר נענש בצרעת שפושט את עורו והולך בהוצאת לשון, שאין בכל בעלי חיים מי שמוציא את לשונו תדיר כמו הנחש, להראות כי לשונו גרם לו כל זה. וכן צוה למצורע וטמא טמא יקרא לומר כי טומאת הפה גרמה לו זאת, ואין טומאת הפה אלא בלשון הרע דכתיב (ישעיה ו' ה') כי איש טמא שפתים אנכי, ועל כן היה מביא צפרים שהם מצפצפים תמיד ויבואו ויכפרו עליו.

ולמה עץ ארז ואזוב, לפי שנתגאה והגדיל לשונו, כמו הארז שהוא גבוה מכל האילנות נצטרע, שכן נאמר בלשון הרע לשון הגבחה אשר אמרו ללשונינו נגביר שפתינו אתנו וגו' (תהלים י"ב ה'), ומפני שהשפיל עצמו כאיזוב נתרפא. כלי חרש ומים חיים, לומר שהיה לו להיענש שלא יתרפא לעולם ככלי חרש שנשבר שאין לו תקנה, ומפני שחזר בתשובה שדומה למים חיים נתרפא. וכן טעם שחיטת הצפור האחת שהיה לו להיענש במיתה מוחלטת כמו השחוטה, אלא מפני שחזר בתשובה החייהו" עכ"ל.

והנה מריהוט לשונו ז"ל שכתב: "שציוה למצורע שטמא טמא יקרא לומר כי טומאת הפה גרמה לו זאת", נראה שהבין ונקט שרק המצורע מחוייב לקרוא טמא טמא כי פיו גרם לו מה שאין כן בשאר טמאים, אבל כבר הבאתי דברי רז"ל בספרא ודברי הרמב"ם ז"ל שהיא הלכה הנוהגת בכל הטמאים, וכלשונו "ולא המצורעים בלבד אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין כדי שיפרשו מהן" וצ"ב.

וראיתי לגאון עוזינו הרב תנא דאורייתא ז"ל בספר משנה למלך על הרמב"ם הלכות יום טוב (פ"ז הט"ז ד"ה וראיתי להרב) שכתב: "מה שכתב רבינו הרמב"ם ז"ל ולא המצורעים בלבד אלא כל המטמאים את האדם חייבים להודיע לכל שהם טמאים כדי שיפרשו מהם ע"ש, הוא אסמכתא בעלמא, וכהיא דאמרינן במסכת מועד קטן (ה' ב') רמז לציון מן התורה מנין רבי אבהו אמר מהכא וטמא טמא יקרא טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש, ורבינו הרמב"ם ז"ל כשכתב דין זה גבי מוחלט, לא נתן טעם לדבריו אלא כתב סתם ומודיע העוברים עליו, משום דרבינו הרמב"ם לא בא בחיבורו לתת טעם למצוות ה', אך כשכתב ולא המצורעים בלבד שהוא מדבריהם ואסמכתא אקרא כתב דטעמם של חכמים הוא כדי שלא יטמאו בהם בני אדם דומיא דציון דכתבנו", ובזה יש לפרש דברי רבינו יעקב סקילי ז"ל שמה שכתב שהמצורע מכריז טמא טמא הוא דיבר על מי שמן התורה חייב להכריז, כי שאר הטמאים רק מדרבנן חייבים וא"ש.

עוד כתב המשנה למלך שם (ד"ה והנראה) שלדעת התוספות כל הטמאים צריכים רק להזהיר מטומאתם, אבל מצורע מוחלט צריך לקרוא טמא טמא כדי שלא ישבו עמו ולא תהיה לו צוותא דעלמא, ומשום כך הוא מובדל יותר מבני אדם ממצורע מוסגר" ע"ש, וחושבני שגם לפי זה יתיישבו דברי רבינו יעקב סקילי ז"ל ודוק.

ד. בענין והצורע בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע וגו'

ויקרא (י"ג מ"ה): "והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא".

וראיתי לרבינו מרדכי הכהן ז"ל, תלמיד גורי רבינו האר"י ז"ל, בספרו היקר שפתי כהן שם שכתב: "והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע, אם באה לו הצרעת מחמת אביו שבא על אמו בנדתה, יקרע בגדיו, להורות לכל שזה החולי הוא לו מחמת המלבוש שהלבישהו שהוא הגוף שהוא מלבוש לנשמה, פרומים בגימטריא עשו, לומר שאביו ואמו עשו

לו זה החולי. וראשו יהיה פרוע. אם בא לו מחמת שהיה הולך בקומה זקופה, יגלח ראשו ויראה קלונו לכל. ועל שפם יעטה, אולי בא לו זה החולי מחמת שהיה אוכל מאכלים טמאים, לזה ישם מסגרת על פיו. וטמא טמא יקרא, שמא בא לו על לשון הרע לזה טמא יקרא, אמרו ז"ל ויקרא רבה (פט"ז ס"ד) וטמא טמא יקרא, שאין הקב"ה חפץ בקילוסן של רשעים שנאמר וטמא טמא יקרא, אמרו חז"ל כן לפי שהוקשה להם למה טמא יקרא - יתודה ויצדיק עליו את הדין, אלא שאין הקב"ה חפץ בקילוסן של רשעים, ופירושו יקרא הוא מלשון תפילה, כמו ויקרא שם בשם ה' תרגום וצלי (בראשית י"ג ד), רצה לומר שאינו רוצה בתפילתו, וכן אמר בספר הזהר בפרשה זו (דנ"ב ע"ב) דכל מאן דלא לעי באורייתא ולא אשתדל בה נזיפא הוא מהקב"ה רחיקא הוא מיניה לא שריא שכינתא עמיה, ואינון נטורין דאזלין עמיה אסתלקו מיניה, ולא עוד אלא דמכריזי קמיה ואמרי אסתלקו סחרניה דפלניא דלא חס על יקרא דמאריה, ווי ליה דהא שביקו עילאין ותתאין, לית ליה חולקא באורחא דחייא. וכד איהו אשתדל בפולחנא דמאריה ולעי באורייתא כמה נטורין זמינין לקבליה לנטרא ליה, ושכינתא שריא עליה, וכולא מכריזי קמיה ואמרי הבו יקרא לדיוקנא דמלכא, הבו יקרא לבריה דמלכא, אתנטיר איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי, זכאה חולקיה" עכ"ל.

והנה מה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה עליו מחמת שאביו בא על אמו בנדתה - מקור הדברים במדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"א): "אל תתן את פיך לחטוא את בשרך, בלשון נקי דברה תורה אם אמרה לך אשתך שהיא נדה אל תחטיא את גופך ותגע בה, ואל תאמר לפני המלאך הממונה על צורת הולד שוגג הייתי ולא הייתי יודע, למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך, אלו הבנים שלוקים בצרעת, אמר רבי אחא אם שמש אדם עם אשתו בימי נדתה הבנים לוקין בצרעת, כיצד שמש ביום ראשון לנדתה, הבן הנולד מהם לוקה לעשר שנים. שמש עמה ביום שני לנדתה הבן לוקה לעשרים שנה. שמש ביום השלישי לנדתה הבן לוקה לשלשים שנה. שמש ביום הרביעי לנדתה הבן לוקה לארבעים. ביום החמישי לנדתה לוקה לחמשים. ביום הששי לנדתה לוקה לששים. ביום השביעי לנדתה לוקה לשבעים שנה, כנגד שבעת ימי נדתה ואינו יוצא מן העולם עד שרואה פירותיו מקולקלים", והובא בילקוט שמעוני ספר ויקרא (רמז תקנ"ח), ובילקוט שמעוני ספר קהלת (רמז תתקע"א) ע"ש.

ומה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה על שהלך בקומה זקופה דהיינו גאווה וגסות הרוח - כך אמרו בספרא שם שעל עון גסות הרוח צרעת באה, וכן אמרו בערכין (ט"ז א), ובמדרש תנחומא הנ"ל, ועיין לרבינו החפץ חיים ז"ל בספר שמירת הלשון ח"ב (פרק ט"ז) שכה כתב: "עיקר חטא לשון הרע בא על ידי גאווה", וכן כתב שם ח"א (שער הזכירה ספ"ו), והאריך בזה שם בשמירת הלשון ח"א (שער התבונה פרק י"ד) עש"ב, וכן כתב הגאון רבי רפאל מהמבורג ז"ל בספרו מרפא לשון (דף ה' ודף רמ"ז), ובס"ד הארכתי בזה מפי סופרים וספרים בחיבורי גדולה תשובה ח"א (סימן ד' דף ל"ד), ובחיבורי דרופתקי דאורייתא ח"ב (סימן ד' אות י' דף נ"ד) עיין שם וצרף לכאן.

ובן מה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה לו על ידי שאכל מאכלים טמאים - הנה במסכת ערכין (ט"ז א') כשאמרו שעל שבעה דברים נגעים באים לא נזכר שעל ידי מאכלים טמאים צרעת באה, וגם במדרש תנחומא שם שאמרו על אחד עשר דברים צרעת באה גם כן לא הזכירו שהיא באה מפני אכילת דברים טמאים, ולפי שעה צל"ע מקורו בזה, אבל ראה נא שצרעת נקראת

"דבר אחר" עיין רש"י שבת (קכ"ט ב) ופסחים (ע"ו ב) וגיטין (נ"ז ב, וע' א'), וחזיר נקרא "דבר אחר", כדאמרו בשבת הנ"ל, ופסחים (ע"ו ב), וקידושין (ט"ל א'), ואמרו ז"ל בקידושין (מ"ט ב) עשרה קבין נגעים ירדו לעולם תשע נטלו חזירים, ועיין כתובות (ס"א ב) ותראה קשר בן צרעת לחזיר, ועיין גם מהרש"א שם, ודוק היטב. [ובענין על כמה דברים נגעים באים - עיין מה שכתבתי בחיבורי הנכחי (סימן) וצרף לכאן].

גם מה שכתב השפתי כהן שאולי הצרעת באה על ידי לשון הרע, זה ידוע, ומפורש בתורה גבי מרים במדבר (י"ב י'), וכן בשמות (ד' ו') גבי יד משה רבינו שהיתה מצורעת כשלג, ופירש רש"י ז"ל: "דרך צרעת להיות לבנה רמז לו שלשון הרע סיפר באומרו לא יאמינו לי לפיכך הלקהו בצרעת כמו שלקתה מרים על לשון הרע", ועיין ערכין שם ותנחומא שם. [ובמקומו עמדנו בס"ד שכל המשפחה משה וגם אהרן וגם מרים קבלו צרעת, ומה ביאור הענין, אהרן נצטרע עיין שבת (צ"ז א') ולרבינו בחיי ז"ל על התורה (הקדמה לפרשת מצורע), ויש להתבונן בדברי רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל ויקרא (כ"א סוף פסוק י"ז) עש"ה, וצ"ב].

וזה שהוסיף וכתב בשפתי כהן שאין הקב"ה רוצה תפילתו של מצורע שנצטרע מחמת עון לשון הרע כנ"ל בארוכה, יש עוד להוסיף דברי הזהר עצמו שם ח"ג (דנ"ג ע"א): "ביום טהרתו והוא אל הכהן, מאי קא משמע לן, משמע מאן דאית ליה לישינא בישא צלותיה לא עאלת קמי קב"ה, דהא אתער עליה רוחא מסאבא, כיון דאהדר בתשובה וקביל עליה תשובה, מה כתיב, ביום טהרתו והוא אל הכהן וגו', וראה הכהן" וגו' עכ"ל, ועיין בספר שמירת הלשון (שער הזכירה פרק ז) ודוק. [ומה שאמר וראהו הכהן, הכוונה לקב"ה שנקרא כהן כאומרם בסנהדרין (ט"ל א'), ובספר הזהר שם ח"ג (דמ"ט ע"ב) "הכהן סתם ודא קב"ה", ובהגהות ניצוצי זהר שם (אות א') ועוד לו שם (ד"ז ע"ב) ע"ש].

ולפי מה שכתב בספר שפתי כהן שעל ידי אכילת דברים טמאים באה צרעת כנ"ל, יש לפרש קרא בספר משלי (כ"א כ"ג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, דהיינו שומר "פיו" מאכילת איסור, ולשונו "מדיבור" אסור, אזי שומר מצרות נפשו היינו צרעת נפשו וכדרשתם במדרש ויקרא רבה (פט"ז ס"ב) ומדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"ב), ועיין בדברי הרלב"ג משלי שם, ובדברי הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ד הט"ו), ובאגרת הגר"א מעולפת ספירים ודוק.

ובס"ד נראה לי לבאר דרשה זו שומר מצרת נפשו, שומר מצרעת נפשו, תובן היטב עם הידוע שמתכונת האות ע' להשמט ולהבלע, ואביא בזה דברי ספר פרדס יוסף ויקרא (י"ד מ"א): "את העפר אשר הקצו, במקום אשר הקצעו, כמו בתחילת פסוק זה ואת הבית יקציע, ואת ע' תשמט לפעמים עיין רש"י בראשית (ל' ל"ח) דצה כמו דעצה, ושם (י"ז כ'), ויהושע (ד' י"ח) נתקן תחת נעתקו, וישעיה (מ"ח א') וממי יהודה תחת וממע, וירמיה (י"ב ג') התיקם תחת העתיקם, ואיוב (י"ז י"א) נתקו תחת נעתקו, ודניאל (ד' כ') גודו תחת גודעו, ועיין בספר תוספות ברכה דברים (כ"ג ג') שהביא כן מהרבה מקומות", ועיין הגהות רש"י פסחים (ק"ט א'), והגהות בנו רבי מתתיה ז"ל לעירובין (י"ח א') ואכמ"ל.

ועוד דע כי מצאתי במקומות הרבה בדברי חז"ל ובדברי רבותינו הראשונים ז"ל שציטטו לשון הפסוק שומר מצרת נפשו, ולא כנוסח ספרים שלפנינו מצרות נפשו, ואיני יודע אם הוא שגיאת המעתיקים והדפוסים, או שכך היה הנוסח לפניהם, ואמרו לי שכך נמצא גם בכתבי יד של ספר משלי, ועיין לגרע"א ז"ל בגליון הש"ס שבת (נ"ה ב), ובזה תעלה דרשת רז"ל צרת נפשו צרעת נפשו היטב, עם שגם לפי נוסח דילן צרות נפשו יש לבאר כנ"ל, דהיינו צרעות נפשו תרתי, בגוף ובנפש, וכמו שהביא רבינו החפץ חיים ז"ל בספרו שמירת הלשון (שער הזכירה פרק ו'), ואקצר.

ה. בענין וטמא טמא יקרא

ויקרא (י"ג מ"ה): "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים, וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא".

ובתב בספר של"ה הקדוש בפרשת תזריע (בדרך חיים ותוכחות מוסר): "טמא טמא יקרא, רומז למה שאמרו כל הפוסל כמומו פוסל, כי הטמא קורא לחבירו טמא, וכן רומז בפרשת אמור, כל אשר בו מום לא יקרב, כי הוא מקריב את מום עצמו".

ובס"ד עלה בדעתי לפרש באופן נוסף, דהנה אמרו בספר הזהר הקדוש ח"ב (דרס"ד סע"ב): "אית רוחא חדא דקיימא על כל אינון מארי דלישנא בישא, דכד מתערי בני נשא בלישנא בישא, או ההוא בר נש דאתער בלישנא בישא, כדין אתער האי רוחא בישא מסאבא דלעילא, ואיהו שארי על ההוא אתערותא דלישנא בישא דשארן ביה בני נשא, ואיהו עאל לעילא, וגרים בההוא אתערן דלישנא בישא מותא וחרבא וקטולא בעלמא, ווי לאינון דמתערי להאי סטרא בישא ולא נטרי פומייהו ולישנהון, ולא חששי על דא, ולא ידעי דהא באתערן דלתתא תליא אתערן דלעילא, בין לטב בין לביש". והביא הדברים רבינו החפץ חיים ז"ל בהקדמת ספרו חפץ חיים, ובספרו שמירת הלשון ח"א (שער הזכירה פרק ב'), ועוד שם ח"ב (פ"ד ופכ"א) ועוד.

ומבואר באר היטב דכאשר כאן בארץ יש המדבר לשון הרע, אזי בזה מושך כוח הסטרא אחרא וגרים בההוא אתערן דלישנא בישא מותא וחרבא וקטולא בעלמא רח"ל, ולפי זה יש לפרש טמא [דהיינו המדבר לשון הרע בארץ] טמא יקרא כלומר קורא לאותו כוח רוחני טמא שגורם חורבן רח"ל כנ"ל.

ועכשיו מצאתי בס"ד בספר הזהר הקדוש ח"א (דקס"ז ע"ב): "מאן דאינון מסאבין, מסאבו אודמן לון לאסתאבא, עליה כתיב טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, ומסאבא למסאבא קרי דכתיב וטמא טמא יקרא, מאן דאיהו טמא לטמא יקרא, כלא אזיל בתר זיניה ודוק היטב.

ו. בענין נגעי בגדים

ויקרא (י"ג מ"ז): "והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים, או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל מלאכת עור, והיה הנגע ירקרק או אדמדם בבגד או בעור או בשתי או בערב או בכל כלי עור נגע צרעת הוא והראה את הכהן".

ופירש רש"י ז"ל: ירקרק, ירוק שבירוקין. אדמדם, אדום שבאדומים". ועיין באריכות שם בפירוש הכתב והקבלה.

נגעים (פ"א מ"ד): "הבגדים מטמאין בירקרק שבירוקים, ובאדמדם שבאדומים" עיין שם.

תוספתא מסכת נגעים (פ"א ה"ג): "הבגדים והעורות מטמאין בירקרק שבירוקין, ובאדמדם שבאדומים, ואיזה הוא הירקרק שבירוקין, רבי אליעזר אומר כשעוה וכקורמן. סומכוס אומר ככנף טוס וכחוץ של דקל".

וזו לשון הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות טומאת צרעת (פ"ב ה"א): "צרעת בגדים כגריס כצרעת אדם, אבל פחות מכגריס טהור, ושלשה סימני טומאה יש בהן ירקרק אדמדם והפשוט, ושלשתן מפורשין בתורה, ירקרק הוא הירוק שבירוקין שהוא ירוק הרבה ככנף הטוס וכהוצי הדקל".

ומרן ז"ל בכסף משנה שם כתב: "תוספתא דנגעים (פ"א ה"ג) ופסק כסומכוס לגבי רבי אליעזר, וצריך טעם למה".

וביאור דברי מרן ז"ל שהרי סומכוס היה תלמיד רבי מאיר, ורבי מאיר תלמיד רבי עקיבא, ורבי עקיבא תלמיד רבי אליעזר, נמצא סומכוס הוא תלמיד תלמיד רבי אליעזר של רבי אליעזר וכל כי האי הלכה כרב ולא כתלמיד, וכל שכן תלמיד תלמיד תלמיד.

ואומר שבתחילה חשבתי לומר שהרי יש כאן עוד תימה, שהיכן מצינו כזאת מחלוקת בין רב (רבי אליעזר), שחולק עם תלמיד תלמיד תלמידו [סומכוס], שהרי כמעט תמיד החולקים הם בני אותו דור, או למרבה תלמיד החולק עם רבו, אבל לא כמו נידון דידן דאיפלוג דרי טובא בין הרב לתלמיד, ולכן אמרתי שאולי גירסת הרמב"ם ז"ל בתוספתא הנ"ל היתה שונה מנוסח דידן **באות** אחת, והמחלוקת היא לא בין רבי אליעזר סתמא [בן הורקנוס] לסומכוס, אלא בין רבי אלעזר [בן שמוע] שהוא סתם רבי אלעזר דמשנה וברייתא כדפירש רש"י שבת (י"ט ב') ועירובין (ל"ח ב'), ויבמות (ע"ב ב') ועוד, שהיה חבר לרבי מאיר (יבמות ס"ב ב'), ובכהאי גוונא אין תימה שתהיה הלכה כתנא היותר מאוחר, בפרט שלא היה תלמידו, אלא שמצאתי לגאון הרש"ש ז"ל בהגהותיו פסחים (ע"ו א') שכתב שמצאנו בתנאים ואמוראים שהרב חולק גם עם תלמיד תלמידו ע"ש, ועוד עיין לו בהגהותיו לגיטין (ל"ה ב'), ובבא מציעא (ד' ב') ע"ש, וצ"ב.

ועם שאיני כדאי כלל וכלל, בעניויתי נעלם ממני ולא הבנתי מה היה קשה למרן ז"ל בכסף משנה שם, והלא יש לומר דאחר דקיימא לן שרבי אליעזר שמותי, ואיך שנפרש אם שהוא מבית שמאי, או משום דברכהו בעובדא דתנור, מכל מקום אין הלכה כרבי אליעזר, אם כן מה לי אם רבי אליעזר נחלק עם רעיו ועמיתיו בתורה כמו רבי יהושע, שאין הלכה כמותו משום דשמותי הוא, ומה לי אם רבי אליעזר נחלק עם תנא אחר כמו סומכוס כאן, שאין הלכה כמותו, דזיל בתר טעמא שהרי שמותי הוא ואין הלכה כמותו ודוק. [ובגוף הענין מהו שמותי - עיין לגאון חיד"א ז"ל בספרו יעיר אזן (מערכת א' אות כ"ב) ועוד לו שם (מערכת ה' סוף כלל מ"ו אות ז'), ובספר דברי סופרים (כלל קפ"ג), ועיין בהערות לספר ראבי"ה ח"א (דף ר"ו הערה י"ט) ועוד שם (דף תל"ג)

ובתיקונים והוספות לשם, ובחיבורי כנסת חיים (סימן ר"א) ובכל הנסמן שם, ובחיבורי עדות ביעקב ח"א (סימן מ"ט), ונתבאר במקומו בס"ד].

כך היה נראה לי לומר מסברה, ואחר כך מצאתי בס"ד תנא דאורייתא שכתב כן, שראיתי לרבינו ישעיה דיטראני ז"ל בתוספותיו למסכת עבודה זרה (נ"ד א') שכתב שם במחלוקת שבין רבי אליעזר ורבי ישמעאל דאין הלכה כרבי אליעזר דשמותי הוא ע"ש, ומינה תלמד למחלוקת כאן עם סומכוס, שכשם שאין הלכה כרבי אליעזר נגד רבי ישמעאל אף על פי שהוא כתלמיד לגבי רבי אליעזר, כך גם עם סומכוס, ובוה מבואר היטב טעמו של הרמב"ם ז"ל שפסק כסומכוס ולא כרבי אליעזר ודוק זה הנלע"ד בס"ד.

ועכשיו יצא לאור ספר רמב"ם מהדורת הרב פרנקל וראיתי בספר המפתח שם שציינו לעיין בדברי הגאון רבי דוד פארדו ז"ל בספר חסדי דוד על תוספתא נגעים שם (דף ה' ע"א), ועיינתי שם וראיתי שכה כתב: "ומרן ז"ל בכסף משנה כתב שצריך טעם למה פסק כסומכוס, וכוונתו שהרי ידוע דרבי אליעזר קשיש טובא מניה דסומכוס חלמיד תלמידו, דהיינו תלמידו של רבי מאיר, ואין הלכה כתלמיד במקום הרב.

ואולי טעמו של הרמב"ם משום דמסתבר כוותיה, דלרבי אליעזר כפי האמור נמצא דתרי גווני ממש איכא בירוק חד עיקרו אמארייליי"ו, וחד עיקרו וירד"י, ואם כן אמאי כתיב ירקרק בלשון יחיד.

אי נמי אפשר משום דסומכוס לאו בר פלוגתיה דרבי אליעזר הוה, דלאו בדורו היה, אלא צריך לומר דשמיע ליה וגמיר מרביה דחכמי דורו כגון רבי יהושע פליגי עליה דרבי אליעזר ונקטינן כוותייהו.

ועוד יש לומר דגוונין דרבי אליעזר יותר עזין מגוונין דסומכוס, דהירקות דשעוה היא ירקות עזה שאין עזה ממנה בירקות, ונמצא דסומכוס מוסיף ומחמיר על רבי אליעזר וסבר דאף ירקות של כנף טווס היא ירוקה הרבה והוא בכלל ירקרק דקרא, וכל שכן ירקות דשעוה שאין למעלה הימנו, והשתא יש לומר דספוקי מספקא ליה להרמב"ם אם לפסוק כרבי אליעזר משום דקשיש, או דילמא אף על גב דקשיש מכל מקום שמותי הוא, ונקטינן כסומכוס והילכך מספק פסק כסומכוס", עד כאן דברי הגאון רבי דוד פארדו ז"ל.

ובעניותי לא ידעתי מדוע הוא ז"ל נדחק לתרץ כתירוציו, ולא תירץ כאשר כתבתי בס"ד, ובפרט שבסוף דבריו הרגיש בהא דרבי אליעזר שמותי, ואם כן בקצרה היה לו לומר: הרמב"ם פסק כסומכוס משום דרבי אליעזר שמותי, ותו לא, וכדכתבנא, וצ"ב.

חידו"ת לפרשת מצורע

א. בענין טהרת המצורע בשתי ציפורים ועץ ארז

ויקרא (י"ד ב'): "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב".

ופירש רש"י ז"ל: "צפרים חיות טהורות, לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטופטי דברים לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול: ועץ ארז, לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזב, מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב".

ובלומדי הדברים נתעוררתי בס"ד שיש להבין שהרי על שבעה דברים באה הצרעת כמאמרם ז"ל במסכת ערכין (ט"ז א'): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין" ע"ש, ולפי זה עדיין יש להבין מדוע ולמה הביאו לטהרת המצורע דוקא צפורים ועץ ארז וכו'.

בס"ד אמרתי דיתכן ואפשר לומר דאין הכי נמי רבי יוחנן במסכת ערכין אכן סובר שעל שבעה דברים נגעים באים, אבל רש"י ז"ל כתב דבריו אלו לשיטת רז"ל **בספרא** שם פרשת מצורע (פרשת ה' ה"ז) שכה שנינו שם: "לאמר, יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע, שנאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות, רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים באים, שכן מצינו בעוזיה שנאמר וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וגו' והצרעת זרחה במצחו". וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"ג) שאמרו שם שעל עון לשון הרע וגסות הרוח נגעים באים ע"ש. [ואין להקשות שהרי שם בסימן ד' אמרו שעל אחד עשר דברים נגעים באים ע"ש דלק"מ כנודע].

ומדברי תנא קמא דספרא שאמר: "בני אין הנגעים באים **אלא** על לשון הרע", וכן מדברי התנא רבי שמעון בן אלעזר אף על גסות הרוח נגעים באים, מתבאר באר היטב דשיטת רז"ל בספרא שאכן רק מפני **שני דברים הללו** צרעת באה, דהיינו או רק מפני לשון הרע לתנא קמא, או גם על גסות הרוח לרבי שמעון בן אלעזר, ולכן רש"י ז"ל נקט וכתב רק שצפרים הוזקקו לטהרת המצורע כיון שהן מפטפטין תמיד בצפצוף קול כנגד לשון הרע שהוא מעשה פטופטי דברים, וזה לסברת תנא קמא בספרא כנ"ל, וכן המצורע שהזקק לעץ ארז לטהרתו לפי שהנגעים באין על גסות הרוח לסברת רבי שמעון בן אלעזר ודוק.

וראה נא ראה כי בס"ד ראיתי שתיבות הפסוק: "וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב", בגימטריא: "טהרת המצורע תהיה על ידי צפרים עץ ארז ותולעת, כי נגעים באים על ידי עון לשון הרע וגאוה", ודוק היטב.

ויצאתי לעיין במפרשי רש"י ז"ל, ומצאתי לגאון המובהק רבי דוד פארוז ז"ל בספרו היקר משכיל לדוד שעמד בזה וכתב: "אהא דכתב רש"י ז"ל בטעמא דבעינן צפרים, איברא דהכי איתא בערכין (דף ט"ז א') ברם איכא למידק דהא התם אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים הנגעים באין על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, וגילוי עריות, וגסות הרוח, ושבועת שוא, וגזל, וצרות העין ע"ש, ואם כן התיינה בחטא לשון הרע דבעינן צפרים, בשאר עבירות מאי איכא למימר. ויש לומר דמכל מקום עון לשון הרע שכיח טפי מכלהו וכההיא דאמרי בבבא בתרא (ס"ה א') ורובן בגזל ומיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע ע"ש, והילכך גזרה תורה על כולם דלייתו צפרים משום בעלי לשון הרע הואיל ורוב המצורעים מנייהו הוו.

ומה שכתב רש"י ועץ ארו לפי שהנגעים וכו', הכי נמי איכא למידק התיינה בגסות הרוח, באידך שית דכתיבנא לעיל מאי איכא למימר. ונראה דכלוהו שייכו בגסות הרוח, לשון הרע ברור הוא דאי לאו רמות רוחא דאית ביה לא היה מספר לשון הרע על חבירו. ושפיכות דמים נמי אי לאו דבא לכלל כעס לא הוה עביד, והכעס בא מן הגאווה כידוע. וגילוי עריות הרי אמור רבנן כל המתגאה נכשל בעריות, ומפקי לה מקרא ואשת איש נפש יקרה תצוד, ואם כן כיון שחטא בעריות ידוע שנכשל תחילה בגאווה. ושבועת שוא וגזל וצרות עין שלשתן באין מחמת חימוד ממון וזה בא ודאי מפאת הגאווה עכ"ד ז"ל ודפ"ח.

והנה מה שכתב: "לשון הרע ברור הוא דאי לאו רמות רוחא דאית ביה לא היה מספר לשון הרע על חבירו", עיין לרבינו החפץ חיים ז"ל בספר שמירת הלשון ח"ב (פרק ט"ז) שכה כתב: **"עיקר חטא לשון הרע בא על ידי גאווה"**, וכן כתב שם ח"א (שער הזכירה ספ"ו), והאריך בזה שם בשמירת הלשון ח"א (שער התבונה פרק י"ד) עש"ב, וכן כתב הגאון רבי רפאל מהמבורג ז"ל בספרו מרפא לשון (דף ה' ודף רמ"ז), ובס"ד הארכתי בזה מפי סופרים וספרים בחיבורי גדולה תשובה ח"א (סימן ד' דף ל"ד), ובחיבורי דרופתקי דאורייתא ח"ב (סימן ד' אות י' דף נ"ד) עיין שם וצרף לכאן. [ועיין בחיבורי הנכחי לעיל סימן].

ודע דמה שכתב במשכיל לדוד שעון גילוי עריות בא מגאווה "הרי אמור רבנן כל המתגאה נכשל בעריות, ומפקי לה מקרא ואשת איש נפש יקרה תצוד, הנה כך אמרו במסכת סוטה (ד' ב'): "מאי ואשת איש נפש יקרה תצוד, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח - לבסוף נכשל באשת איש שנאמר ואשת איש נפש יקרה תצוד. אמר רבא האי נפש יקרה נפש גבוהה מיבעי ליה, ועוד היא תצוד מיבעי ליה, אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפילו למד תורה דכתיב בה יקרה היא מפנינים מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים היא תצודנו לדינה של גיהנם", ועיין רש"י ומהרש"א ורש"ש שם.

הרי שהאמורא רבא לא קבל דברי רבי יוחנן, והסביר הענין באופן אחר, ולדידיה אין ראיה שעל ידי עון גסות הרוח יבוא לידי עון עריות, מכל מקום כך דעת רבי יוחנן, ויש מקום לומר דרבי יוחנן אזיל לטעמיה, באומרם במסכת ערכין דלעיל שעון עריות מביא לידי נגעים כנ"ל ודוק.

ואפשר ליישב זאת עם מה שראיתי לגאון מהרי"ט ז"ל בספר צפנת פענח הוא ספר דרשותיו על התורה (פרשת קרח דרוש ראשון דקס"א ע"ב) שכה כתב: "אמרו במסכת סנהדרין (ק"א א') דבר

אשר כל שמעו תיצלנה שתי אזניו וישמע משה ויפל על פניו מה שמע, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, שחשדוהו מאשת איש, שנאמר ויקנאו למשה במחנה, אמר רבי שמואל בר יצחק, מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממשה.

ומה ראו על ככה בענין מחלוקת זה של קרח, וחלילה שימצא בקרב כל ישראל מי שיעלה על לבבו כזאת, והלא [משה רבינו] כמותו לו נאסר דכתיב ואתה פה עמוד עמדי, והדבר לשומעיו רע ומר, ישתקע הדבר ולא יאמר. אכן יראה לי שדבר חכמה אמרו רבותנו ז"ל, לפי שעדת קרח חשדוהו למשה שכל מה שעשה לא עשה אלא להתגדל ולהשתרר, כמו שנאמר ומדוע תתנשאו על קהל ה', ואין זה אלא מגאווה וגודל לבב, והרי אמרו בסוטה (ד' ב') "אמר רבי יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח סוף שנכשל באשת איש, שנאמר ואשת איש נפש יקרה תצוד, והוסיף רבא על דברי רבי יוחנן ואמר, "אפילו למד תורה שנאמר יקרה היא מפנינים", היא תצודנו לדינה של גהינם", וכתיב תועבת ה' כל גבה לב יד ליד לא ינקה, ואמרו (סנהדרין ס"ט) אפילו קבל תורה מיד ליד כמשה לא ינקה מדינה של גהינם.

הרי מאחר שחשדוהו לשררה וגסות הרוח חשדוהו מאשת איש, וכבר הם למדו מפיו של משה כי כן הוא, ולהגדיל השם רע ולאחזוקי שקרייהו כל אחד ואחד קנא לאשתו ואמר מכאן והלאה אל תסתרי עם משה רבנו, דמאחר שיש בו גסות הרוח אין אנחנו בטוחים שינצל ויהא מנוקה מעוון זה ולכך ויפול על פניו, ובאו רבותינו ז"ל לתת התנצלות למשה מה ראה על כך שלא למחול, שזהו הטעם לפי שהוציאו לו שם רע מענין הגאווה ואחריתה מרה כלענה כארס של עכנאי, ובזה מחוייב לעולם ליקום וליטור כנחש (יומא כ"ג א') ולזה אמר "ויקנאו למשה במחנה וגו'", זאת היתה סבה ש"תפתח הארץ ותבלע דתן" ולא חס עליהן משה", עד כאן דברי הגאון מהרי"ט ז"ל, והשוה הדברים הנ"ל למה שכתב מהר"ל ז"ל בספרו נתיבות עולם (נתיב הענוה ס"פ ד) ודוק היטב.

ומבואר שהגאון מהרי"ט ז"ל לומד שרבא אינו חולק על רבי יוחנן שאמר שעל ידי גסות הרוח יכשל בעון אשת איש, אלא שבא להוסיף על דבריו וכנ"ל, ובזה אתי שפיר נמי דברי הגאון משכיל לדוד, ועיין.

ודע שמצאתי בס"ד בפירושו רבינו חננאל ז"ל מועד קטן (י"ח ב') שכך גרס: "ויקנאו למשה במחנה, אמר רבי יוחנן מלמד שחשדוהו באשת איש", ולהאמור יש לומר שרבי יוחנן אזיל לטעמיה נמי בהא שעון גסות הרוח מביא לידי עון אשת איש, והיינו שאמר רבי יוחנן שחשדו למשה בעון אשת איש מפני שחשדו בו שמתגאה ומשתרר עליהם וכדאסברא ניהלן הגאון מהרי"ט ז"ל ודוק היטב.

ב. בענין סמיכות פרשת ואם דל לפרשת מצורע

ויקרא (י"ד כ"א): "ואם דל הוא ואין ידו משגת, ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו" וגו'. וראיתי לגאון רבי אליהו הכהן בעל שבט מוסר ז"ל בספרו על התורה הנקרא בשם "סמוכים לעד" שם (פרשת מצורע) שעמד בסמיכות פרשת ואם דל הוא, לפרשה דלעיל זאת תהיה

תורת המצורע ביום טהרתו, וכתב שבא לרמוז כי הנגעים באים על ביטול תורה, כמאמר רז"ל במסכת ברכות (ה' א') אם רואה אדם יסורין באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בכיטול תורה, ע"ש.

תחילה וראש אעיר שלפי דרכו ז"ל טפי היה לו להביא מאמר רבי יוחנן בברכות שם: "כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק - הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו, שנאמר נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם".

ותו בעניותי איני מבין היטב דרז"ל בברכות שם אמרו "יסורים" באים על ביטול תורה, אבל לא אמרו "שנגעים" באים על ביטול תורה, ויסורים ונגעים הם שני דברים שונים.

ועוד יש להעיר שבמסכת ערכין (ט"ז א'): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי ערוה, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין". [ובילקוט שמעוני איוב (רמז תתק"ח): "שנו רבותינו על שבעה עשר דברים נגעים באים על עין רעה וכו' כתוב ברמז תקע"ב", ובודאי טעות בדפוס ויש למחוק תיבת "עשר" ועיין בחיבורי הנכחי לקמיה בסמוך (בסימן הבא) ודוק.

הרי לנו מפורש שהאמורא רבי יוחנן עצמו אמר על שבעה דברים נגעים באים כנ"ל, ולא הזכיר בכללם עון ביטול תורה שמביא נגעים לאדם וצ"ב.

ולעצם הענין שנשמכה פרשת ואם דל לפרשת מצורע, בס"ד כתבתי במקום אחר שיובן עם מה שאמרו רז"ל שעניות במקום צרעת, כאומרם בספר תיקוני זהר (תיקון כ"ב דס"ו רע"ב): "לאעברא ההוא חויה מתמן, ולסם מות דיליה, דאיהי צרעת ממארת, בכמה מרעין ומכתשין, עד דלא אשתאר ביה בשרא דאיהו עפרא, ורזא דמלה ועפר אחר יקח וטח את הבית, בגין דנחש עפר לחמו, עד דיתפרנס מההוא בשרא לא יזוז מניה, ועני חשוב כמת, מה מיתה אנפוי משתניין, כגוונא דא עני אנפוי משתניין, ולא עוד אלא דעני חשוב כמצורע, מה מצורע וראשו יהיה פרוע וכו', כך עני, מה מצורע מחוץ למחנה מושבו, כך עני ערום ויחף, ועניותא איהי לישראל באתר דצרעתא, וכו', ואם תב כתיובתא, נחית עליה סם חיים דאיהי שכינתא, ואתמר בה ושב ורפא לו מאלין מיני מרעין, ומחיה ליה ממיתה דעניותא, כמה דאת אמר והשיבו וחיו", וכיוצא בזה אמרו שם (ד"ב סע"א) ע"ש. [ובהגהות ניצוצי זהר שם לא ציין זאת].

וראיתי לרבינו הגדול החפץ חיים ז"ל בספרו זכור למרים (פרק ה') שכתב איתא בספר הקנה שעון לשון הרע מביאו לידי עניות ע"ש, ונעלם ממני מדוע הביא כן מספר הקנה ולא הביא דברי רז"ל בספר תיקוני זהר כנ"ל.

שוב ראיתי דכל רז לא אניס ליה לרבינו הכהן הגדול זיע"א, שבספרו שמירת הלשון ח"א (שער הזכירה פ"ו) כה כתב: "מצאתי בספר דבר שבקדושה בשם "ספר הקנה" וזה לשונו ראה והבן, שכל המוציא לשון הרע מפיו, נדון בצרעת וגו', אמר לו רבי, אם כן, כל ישראל יהיו מצורעים וכו', אמר לו, שקולה העניות כצרעת, והרי הוא עני, הנמסר בידי אדם וכו', **וכן איתא בספר תיקוני זהר** דעון זה גורם, חס ושלום, לעניות. על כן, מי שרוצה לחיות בטובה ישמר בזה", ועוד עיין בשמירת הלשון (פ"ח, ופי"ז), ושם בחתימת הספר (פ"ו), ובשמירת הלשון ח"ב (פ"ט) ודוק.

ג. בענין על כמה דברים נגעים באים

ויקרא (י"ד ל"ה): "ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית", ושם בספרא (מצורע פרשתא ה' ה"ז): "לאמר, יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע, שנאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות, רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים באים שכן מצינו בעוזיה שנאמר וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וגו' והצרעת זרחה במצחו".

ובלומדי הדברים נתעוררתי בס"ד, דלסברת תנא קמא יוצא דנגעים באים אך ורק על עון לשון הרע ותו לא, שהרי כך אמר: "אין הנגעים באים **אלא** על לשון הרע, וכן מצאתי בספרי (פרשת תצא פיסקא ס"ה): "זכור אשר עשה ה' למרים. וכי מה ענין זה לזה נתנו הענין אצלו, ללמדך שאין נגעים באים **אלא** על לשון הרע. והרי דברים קל וחומר ומה מרים שלא דברה אלא שלא בפניו של משה, ולהנייתו של משה, ולשבחו של מקום, ולבנינו של עולם, כך נענשה, כל המדבר בגנותו של חברו ברבים על אחת כמה כמה", וכיוצא בזה ראיתי במדרש ויקרא רבה (פ"ח ס"ד): "רב הונא בשם רבי הושעיא אמר על ידי שהיו מליזין אחר גדוליהן ואומרים משפחה זו של פלוני לאו של מצורעים היא, ללמדך שאין הנגעים באים **אלא** על לשון הרע, רבי תנחומא אומר על ידי שהיו מליזין אחרי הארון ואומרים ארון זה הורג את נושאו ואין נגעים באים **אלא** על לשון הרע", גם בילקוט שמעוני משלי (פרק כ"א רמז תתקנ"ט): "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, שאין נגעים באין לאדם **אלא** על לשון הרע, שנאמר זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע", ומקור הדברים במדרש תנחומא הקדמון (פרשת תזריע ר"ס ב) ע"ש.

עוד תראה שם בספרא הנ"ל דהתנא רבי שמעון בן אלעזר הוסיף על דברי תנא קמא רק דבר אחד, והוא שגם על גסות הרוח באים נגעים וכנ"ל, אבל במסכת סוטה (ט"ו א') ושבועות (ח' א') וערכין (ט"ז א') אמרו: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן על שבעה דברים נגעים באים על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין. על לשון הרע דכתיב מלשני בסתר רעהו אותו אצמית. על שפיכות דמים דכתיב ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו'. ועל שבועת שוא דכתיב ויאמר נעמן הואל קח ככרים וכתיב וצרעת נעמן תדבק בך וגו'. ועל גילוי עריות דכתיב וינגע ה' את פרעה נגעים וגו'. ועל גסות הרוח דכתיב ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעול בה' אלהיו והצרעת זרחה במצחו. ועל הגזל דכתיב וצוה הכהן ופנו את הבית, תנא הוא כונס ממון שאינו שלו יבא הכהן ויפזר ממונו. ועל צרות העין דכתיב ובא אשר לו הבית וגו' ותנא דבי רבי ישמעאל מי שמיוחד ביתו לר'".

הרי שבתלמוד אמרו שנגעים באים על **שבעה** דברים ויליף לכולהו מקראי ולא שרק על לשון הרע באים נגעים, ויש לדעת מה תנא קמא דספרא ורבי שמעון בן אלעזר הנ"ל, יענו וישבו לראיות מהנהו קראי שנגעים באים גם על שאר דברים כנ"ל, ועיינתי בפירוש הגאון מלבי"ם ז"ל לספרא שם, וכן בפירושו רבינו החפץ חיים לספרא שם, ולא ראיתי שעמדו בזה, ושאר המפרשים על הספרא אינם לפני כעת, ורשמתי למזכרת.

ובהגהות יפה עינים שבועות שם כתוב: "על שבעה דברים נגעים באים, בויקרא רבה (פ"ז ס"ג) איתא על עשרה דברים, ובמדרש במדבר רבה (פ"ז ס"ה) איתא על אחד עשר דברים נגעים באים, וכך הוא במדרש תנחומא (פרשת מצורע ס"ד) "עכ"ל, ולא ידעתי מדוע לא הזכיר לדברי רבותינו בספרא הנ"ל, שלפי תנא קמא אין נגעים באים אלא רק על לשון הרע, ורבי שמעון בן אלעזר מוסיף גם גסות הרוח. ועיין.

ועבשיו ראיתי דכל רז לא אניס ליה לגאון יפה עינים ז"ל שבהגהותיו על מסכת ערכין שם כה כתב: "על שבעה דברים נגעים באים. ויקרא רבה (פ"ז ס"ג) על עשרה דברים ובמדבר רבה (פ"ז ס"ה) ותנחומא (מצורע ס"ד) על אחד עשר דברים, ובויקרא רבה (פ"ז) על שבעה דברים, ועיין דברים רבה (פ"ז ס"ח), ובתורת כהנים (פרשת מצורע פרשה ה') על לשון הרע ממרים, רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח "עכ"ל, הרי שכאן כבר עינו הטובה ראתה דברי רבותינו בספרא וכנ"ל, זיע"א, ועיין בחיבורי חוקי רצונך ח"א (סימן ז' הערה ב' דף נ"ה) שהבאתי מעוז נפלאותיו בתורה של הגאון יפה עינים ז"ל עיין שם וצרף לכאן ודוק.

ומה שכתב בהגהות יפה עינים הנ"ל שבמדרש ויקרא רבה פט"ו אמרו שעל שבעה דברים נגעים באים - כעת לא מצאתי שם, שוב התבוננתי שיש כאן טעות הדפוס, והכוונה לויקרא רבה פט"ז (ס"א) ששם אמרו על הפסוק שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו וגו' וכולן לקו בצרעת, ועיין בזה בהגהות מהרז"ו ז"ל למדרש ויקרא רבה (פ"ז ס"ג דקס"ז רע"א), ובהגהות על מדרש תנחומא הקדמון (פרשת מצורע ס"ס י' אות מ"ג דכ"ד סע"ב) עיין שם. [ומה שציין בהגהות מהרז"ו הנ"ל לספר הזהר שגם שם אמרו שעל אחד עשר דברים נגעים באים, וכן ציין בהגהות הרד"ל שם, הדברים נמצאים בזהר ח"ג פרשת בלק (דר"ו ע"א) ע"ש, ותימה שבספר שערי זהר בשלשת המקומות הנ"ל, סוטה שבועות ערכין, לא ציין לדברי הזהר הללו].

ודע כי ילקוט שמעוני איוב (רמז תק"ח) כתוב: "שנו רבותינו על שבעה עשר דברים נגעים באים על עין רעה וכו' וכתוב ברמז תקע"ב "עכ"ל, והוא דבר ומספר חדש, ועם שבדקתי וראיתי כן בכמה דפוסים, מכל מקום ברור שהוא טעות הדפוס כי שם ברמז תקע"ב שציין כתוב על אחד עשר דברים, וכך צריך לומר כאן וז"ב.